

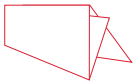
25 FANTASTISKE
INDUSTRIER

PÅ TUR TIL

02 MØLLEÅDALEN INDUSTRIENS VUGGE

SE MERE PÅ WWW.25FANTASTISKE.DK

 Mange synes, at Mølleådaalen er Danmarks smukkeste naturområde. Her strømmer Mølleåen fra Furesøen gennem Nordsjællands landskab og ud til Øresund ved den gamle Strandmølle. Ikke alle ved dog, at dette område er Danmarks ældste industrilandskab. Siden middelalderen har der langs den brusende å ligget den ene mølle efter den anden som med tiden udviklede sig til store og små fabriksanlæg. Der er både vandre- og cykelstier, som man kan følge langs hele Mølleåen.

FOLD HER

02 // MØLLEÅDALEN - INDUSTRIENS VUGGE

FOLD HER

01 FREDERIKSDAL

I 1649 byggede kgl. rentemester Henrik Müller et kobberværk med tilhørende arbejderboliger, bryggeri og kro, som supplement til den middelalderlige mølle. Men anlægget gik til under Svenske Krigene få år senere. I dag kan man se opdæmningen og resterne af en møllebygning opført efter en brand i 1851. Hovedparten af bygningen blev dog revet ned i forbindelse med omdannelsen af Mølleåen til en "fæstningskanal" i Københavns befæstning i 1880-erne.

02 MØLLERNE I LYNGBY

Der ligger to møller ved Lyngby Hovedgade. Nordre Mølle er opført omkring 1850 og drives af et vandhjul. Det er en traditionel kornmølle. Søndre Mølle fra 1903 er større og blev drevet af en turbine. Bygningen er tegnet af arkitekt Valdemar Ingemann. Nordre Mølle er den eneste tilbageværende, af Mølleåens ni møller, der stadig kan arbejde ved vandets kraft.

03 FUGLEVAD

De to små sammenbyggede huse i røde mursten er, hvad der er tilbage af Fuglevad Mølle foruden en vindmølle, der indgår i Frilandsmuseet. Den nuværende bygning er opført 1874/76 og har været anvendt som kornmølle. I 1700-tallet hørte Fuglevad under Brede Værk, der drev et hammerværk på stedet.

04 BREDE VÆRK

I Brede var der krudtværk 1628-68, kobberværk 1668-1855 og klædefabrik 1831-1956. Bortset fra hovedbygningen fra 1795 og en vagtbygning er de eksisterende bygninger fra klædefabrikken tid.

I Brede Værk kan man se, hvordan industriens produktionsbygninger har forandret sig over tid fra 1831 og frem til 1950'erne - både udviklingen i selve produktionen og byggeskik. Gamle og nyere bygninger er placeret i forlængelse af hinanden. Forrest mod vejen findes de ældste bygninger, og ned langs grunden følger de nyere fabriksbygninger. Således kan man på en kort gåtur se industrimiljøets totale udvikling.

Industribygningerne i Brede kan inddeles i tre perioder; de tidligste bygninger (1832-65) er inspireret af de engelske 1700-tals fabrikker. De bærende konstruktioner og vinduerne er af træ, facaderne er hvidpudsede og tagene er af tegl. Bygningerne fra 1890'erne har konstruktioner med støbejernssøjler og dæk af murede buer i rammer af jernbjælker. Bygningerne og især vinduerne bliver større. Stilen er tysk inspireret og karakteriseret af de gule mure med røde dekorationsbånd. En vigtig nyskabelse i klædefabrikken historie er indførelsen af jernbetonbygningerne, som er 3. generation og blev opført i 1907-08, som nogle af de første i Danmark.

Mølleåens vandkraft var den oprindelige grund til, at klædefabrikken blev placeret her. Selvom man hurtigt investerede i en dampmaskine blev Mølleåens vand stadig udnyttet til vask, valkning og farvning.

Brede Værk udgjorde et patriarkalsk mini-samfund, hvor der blev taget hånd om arbejderne 'fra vugge til grav'. Udover fabrikken var her; vuggestue, skole, arbejderboliger og kirkegård, som fortsat eksisterer. Fabrikksamfundets sociale hierarki er tydeligt. Lige fra den fornemme hovedbygning til de lave rækkehuse. I 1956 lukkede Brede Klædefabrik. Nu driver Nationalmuseet det gamle værk, som et museum for industrikultur.

05 ØRHOLM MØLLE

Ørholm er en af de ældste industrimøller ved Mølleåen. Her var krudtmølle fra 1559 til 1724 og derefter kobber- og jernindustri frem til 1793. Fra 1793 til 1921 var der papirfabrik. De eksisterende bygninger er opført til papirfabrikken efter en brand i 1886 bortset fra hovedbygningen, der er fra anden halvdel af 1700-tallet.

FOLD HER

FOLD HER

06 NYMØLLE

Besøger man Nymølle i dag vil man kunne opleve lidt af stemningen fra før i tiden, fordi møllen ligger gemt lidt væk. Ved Nymølle fremstilledes kobber og våben fra grundlæggelsen i 1643 til 1794, men den var lille sammenlignet med Brede og Ørholm. Herefter var der papirfabrik frem til 1921. Den store bygning på tværs af åen er opført 1857. Der er en stor åbning i bygning, her har der siddet et stort vandhjul.

07 MØLLEN VED STAMPEN

Møllen ved Stampen ligger i dag idyllisk og meget fredeligt i Jægersborg Hegn. Den fungerede i mange år som valkeværk, dvs. et stampeværk til efterbehandling af klæde. Stoffet blev brugt til at fremstille uniformer til soldater. Der har været klædeproduktion på Stampen fra 1620 til 1914. Ingen af de oprindelige bygninger er tilbage, men Nationalmuseet har genopbygget et lille uldspinderi fra Rebstrup i Himmerland.

08 FABRIKSSAMFUNDET RAADVAD

Raadvad fabriksanlæg er fra 1641. Frem til 1973 er her blevet produceret våben, krudt og især knive. Som det var almindeligt i industrisamfundet var fabrikken i skoven et minisamfund. Her var foruden arbejdspladsen, institutioner og boliger. Det første man ser på vej ind i Raadvad, når man kommer fra syd, er 'Raadvad ny skole', hvor knivfabrikens børn gik i skole fra 1919 til 1965. I dag er stedet et vandrerhjem. På højre hånd, lidt længere fremme, kommer Fileværket - en stor bygning i

bindingsværk. Dette er een af fire bygninger, der tilskrives N.J. Jessen, som fik overdraget Raadvad af Kongen (Frederik 5.) for at kunne indrette en isenkramvarerfabrik i 1759. I forlængelse af Fileværket ligger fabrikkens første skolebygning, Egehuset. Her var en skolestue til 88 børn! Til højre herfor er de såkaldte 'Nye Huse'. Det er fire arbejderboliger, der blev bygget i 1916 og 1917. Bagved ligger Villa Bøgely, som blev bygget i 1842, af gørtler Ejermand, der drev landbrug på stedet. Lidt længere fremme, nede ved åen, ligger Damhuset, som var Jessens oprindelige hovedbygning. De to sidste huse inden selve fabrikken er også Jessens. Det første kaldtes 'Kildehuset' og det andet 'Møllehuset'. I Møllehuset voksede en ung Georg Jensen op. Rækken af fabriksbygninger er fra 1879-1918. Den består af en treetages murstensbygning fra 1880 med et skjult vandhjul på undersiden af nordgavlen. Omtrent samtidig opførtes en portbygning og en mellebygning, der forbandt det nye bygeri med slibebygningen fra 1805, som ligger tæt op af Møllehuset. På fabriksbygningens bagside, er der i en vinkel tilføjet kedel- og maskinhus, hvor Raadvads første dampmaskine stod. På vej ud af Raadvad kommer man til det gamle hotel, der blev indviet i 1861 og var et populært forlystelsessted frem til 1890'erne. Herefter fungerede huset som direktørbolig fra 1916. Men i 1930 blev stedet igen åbnet, denne gang som kro, og det har der været lige siden.

TJEK OGSÅ:

Nationalmuseet, Brede
I.C. Modewegevej, Brede.
www.bredevaerk.natmus.dk

Frilandsmuseet
Kongevejen 100
2800 Lyngby
www.natmus.dk

09 STRANDMØLLEN

Helt ude ved Øresund ligger den sidste mølle, Strandmøllen. I næsten 200 år ejede familien Drewsen møllen, som de drev som en Papirfabrik. Størstedelen af papirfabrikens bygninger blev revet ned i 1918, men kort efter genopført. I perioden 1920-1992 blev der produceret brint og iit på Strandmøllen. Siden 2006 har Strandmøllen Industrigas A/S haft hovedsæde ved møllen på Strandvejen.